

**СУЧАСНИЙ РОМАН У ПАРАДИГМІ ТРАНСКУЛЬТУРАЛІЗМУ:
МНОЖИННА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА НЕОНОМАДИЗМ ГЕРОЯ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ХАН ГАН «УРОКИ ГРЕЦЬКОЇ»)**

**THE CONTEMPORARY NOVEL IN THE PARADIGM OF TRANSCULTURALISM:
MULTIPLICITY OF IDENTITY AND THE NEONOMADISM
OF THE PROTAGONIST (BASED ON HAN KANG'S NOVEL GREEK LESSONS)**

Іванишин М.В.,

orcid.org/0000-0002-4219-104X

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри зарубіжної літератури та полоністики

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

У статті досліджено специфіку конструювання сучасного роману із застосуванням методології транскультурності; зображено героя через множинну ідентичність та поняття неонوماдизму, що виникає з сьогоденних реалій. Таке зображення героя в сучасному романі зумовлене трансформацією культурного досвіду людини в умовах глобалізації, мобільності та міграції з різних причин. Теоретичну основу дослідження становлять концепції транскультуралізму, транснаціональної літератури, номадизму та неонوماдизму. Метою роботи є з'ясування конструювання сучасного романного героя з огляду на виклики часу в світі, де літературний ринок швидко змінює канони, де східні і західні концепції романного письма контамінуються і взаємно доповнюються. Джерелом аналізу обрано роман Хан Ган «Уроки грецької», у якому транскультурний досвід героїв реалізується не лише через фізичне переміщення між країнами й культурами, а й на екзистенційному, мовному та інтелектуальному рівнях. З'ясовано, що безіменність персонажів, їхня тілесна вразливість, самотність і перебування між різними культурними системами формують образ людини, позбавленої стабільної культурної прив'язаності. Особливу увагу приділено мові та літературі як медіаторам транскультурного досвіду. Давньогрецька мова постає нейтральним і водночас «чужим» культурним простором, що дає героям змогу вийти за межі рідної мови та переосмислити власну ідентичність. Проаналізовано взаємодію східних і західних культурних кодів, репрезентованих через мову, книжки та читання. Доведено, що герой роману поєднує риси класичного номада, який фізично переміщується між країнами, та неонномада, для якого культурна мандрівка відбувається через інтелектуальне освоєння інших культур. Показано, що транскультурність не означає відмови від національної культури: східні й західні коди взаємодіють, утворюючи простір множинної ідентичності. Зроблено висновок про продуктивність транскультурної методології для дослідження сучасного роману та нових моделей літературного героя.

Ключові слова: транскультурність, неонوماдизм, сучасний роман, національна ідентичність, Хан Ган, культурні коди.

The article examines the specific features of constructing the contemporary novel through the methodology of transculturalism. It explores the protagonist through the concepts of multiple identities and neonomadism, which emerge from present-day realities. Such a representation of the protagonist in a contemporary novel is prompted by the transformation of human cultural experience under conditions of globalization, mobility, and migration for various reasons. The theoretical foundation of the study comprises the concepts of transculturalism, transnational literature, nomadism, and neonomadism.

The study aims to clarify the construction of the contemporary novelistic protagonist in light of the challenges of the modern world, where the literary market is rapidly changing, established canons are being questioned, and Eastern and Western approaches to novel writing converge and complement one another. The source of analysis is Han Kang's novel *Greek Lessons*, in which the characters' cultural experience is realized not only through physical movement between countries and cultures but also on existential, linguistic, and intellectual levels.

The study demonstrates that the characters' anonymity, physical vulnerability, loneliness, and existence in between different cultural systems shape the image of a person deprived of a stable cultural attachment. Particular attention is paid to language and literature as mediators of transcultural experience. Ancient Greek emerges as a neutral yet "foreign" cultural space that enables the protagonists to move beyond their native language and reconsider their own identities.

The article explores the interplay between the Eastern and Western cultural codes, as reflected in language, books, and reading. It is demonstrated that the novel's protagonist combines the characteristics of the classical nomad, who physically moves between countries, and the neonomad, for whom cultural travel takes place through the intellectual exploration of other cultures. The study shows that transculturalism does not imply a rejection of one's national culture; rather, Eastern and Western cultures interact, giving rise to a multiplicity of identity. The article concludes that the transcultural methodology is valuable for studying the contemporary novel and new models of the literary protagonist.

Key words: transculturalism, neonomadism, contemporary novel, national identity, Han Kang, cultural codes.

Постановка проблеми. Сучасний роман, реагуючи на виклики сьогодення, зображує літературного героя часто як транскультурного, як номада, що перебуває в постійному русі, переміщенні, між різними культурами. Такий роман слугує реакцією на спосіб життя сучасної людини: часті переїзди, спричинені міграцією, експатріацією, мобільністю, номадизмом, туризмом, паломництвом тощо. Відповідно спробуємо поглянути на конструювання сучасного літературного романного героя з точки зору транскультурної методології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість авторки в українському дискурсі представлена роботами фахівчині з корейстики Ю. Ковальчук [1, 2, 3]. Вони стосуються проблем перекладу, адекватності передачі культурних реалій через непрямий переклад, для аналізу залучено роман «Вегетаріанка». Ґрунтовно здійснено аналіз перекладацьких рішень, що спричиняють неправильне розуміння соціокультурного, країнознавчого контексту твору, надміру його екзотизують і утруднюють україно-корейську культурну комунікацію; при дослідженні «роману про митця» для аналізу взято повість Хан Ган «Монгольська пляма». Також до творчості Хан Ган звертається літературознавиця О. Романова [4], котра подає контекст, у якому сформувалася письменниця, окреслює її біографічний та літературний портрет, здійснює ревію творами корейської письменниці. Окремих досліджень про роман «Уроки грецької» в українському літературознавстві нема, як і аналітичних робіт цього тексту із залученням транскультурного підходу до конструювання романного героя. Для теоретичного підґрунтя у цьому контексті використаємо дослідження А. Даньїно [5, 6, 7], Е. Недзялек [8], Р. Брайдотті [9] та ін.

Постановка завдання. Світовий літературний процес на сучасному етапі перебуває в пошуку нових форм, нових підходів до термінологічного визначення самого поняття світової літератури і її канонів, розширення, зокрема романного письма, не тільки західними голосами, західним каноном (про це говорять Д. Дамрош, П. Казанова, М. Епштейн, Ф. Моретті, вступаючи у дискусію до усталеного термінологічного визначення світової літератури Й. В. Ґете як сукупності національних канонів на літературному ринку, які були традиційно представлені літературами західноєвропейськими мовами). Нові культурні, політичні, соціальні реалії відповідно зумовлюють конструювання нового героя, часто з подвійною чи множинною ідентичністю, тому варто побудувати

наше дослідження з урахуванням транскультурної методології. Сучасний роман часто будується на використанні множинних культурних кодів. З використанням такої методології спробуємо поглянути на роман нобелівської лауреатки Хан Ган «Уроки грецької».

Виклад основного матеріалу. Роман «Уроки грецької» Хан Ган вважаємо досить вдалим матеріалом для аналізу в руслі транскультурності, але власне у філологічному розумінні, бо транскультурність тут відбувається не тільки через міграцію чи діаспору (хоча учитель грецької в юності виїхав з родиною з Кореї в Європу), а на екзистенційного, мовного та когнітивного рівнях. Ева Недзялек зазначає: «Транскультурний досвід може виникати навіть без фізичного переміщення; він може бути внутрішньою мандрівкою або реалізовуватися на іншому рівні культури» [8, р. 236–237], а також говорить про те, що транскультурний досвід є насамперед індивідуальним досвідом. Це фізична або ментальна подорож, яка відбувається не між упорядковувальними категоріями культури, а поза ними. Також важливою є її думка про те, що транскультурна теорія розкриває спосіб функціонування особистості в культурі, показує людину як простір безперервної, багаторівневої медіації та співіснування різних сфер культурних впливів. У своїх розмірковуваннях вона опирається на дослідження М. Епштейна в царині транскультуралізму, а саме на думку про те, що він пов'язаний із ризикованим досвідом мандрівки на межах власної культури та в місцях її перетину з іншими культурами [8, р. 237]. Ці думки визначають сутність транскультурного героя: це індивідуальний досвід міграції; людина є простором взаємодії багатьох культурних впливів; транскультурний досвід виникає на межі перетинів культур, де відбувається переосмислення власної ідентичності.

Отож у романі присутні два топоси, західний і східний, з двома системами культурних кодів. Самі герої не мають назви, ні учитель, ні його учениця. Авторка не прив'язує їх до певної культури, це її свідомий художній прийом. Адже жінка, яка втратила здатність говорити, і викладач давньогрецької мови, який поступово втрачає зір, – безіменні. Вони позначені лише через свої ролі – учениці та викладача, що підсилює універсальність їхнього досвіду та зміщує увагу з біографії, місця проживання, національної ідентичності на внутрішній стан. Про викладача нам відомо, що він народився і певний час жив у Німеччині, має корейське походження, повернувся до південної Кореї, викладає давньогрецьку мову, страж-

дає на хворобу очей, переживає почуття культурної та особистісної неприналежності. Саме ця безіменність є важливою для транскультурного прочитання роману: учитель діє не індивідуальним персонажем із чіткою національною чи соціальною ідентичністю, а як людина, яка існує між мовами, між культурами, між різними способами сприйняття світу, тому в романі він просто вчитель грецької мови або інструктор.

Відсутність власного імені є одним із маркерів транскультурного героя, адже його ідентичність не зводиться до стабільної національної культурної належності, а формується у просторі переходу, втрати і відкритості до іншого. Однак є пересторога перед чужим світом: коли в юності їде до Німеччини, то боїться втратити свою ідентичність, тому бере книжки зі своєї культури. Книжки, читання, вивчення мов, герметичний світ аудиторій, де студіюють грецьку й латинську, – все це є прихистком вразливої (втрата зору) інтелектуальної людини «без дому», поза своєю культурою.

Авторка залучає східні і західні культурні коди через мову і літературу. Учитель згадує в Кореї німецьку, німецькі книжки і навпаки східні твори, які він взяв перед виїздом з батьківщини. Обидва герої вразливі тілесно: втрата зору і мовлення, самотні, тільки закорінення в навчання, а саме в екзотичну мову, і викладання надає сенсовості їхньому життю.

Учениця втратила через травматичні події і психічні причини власну мову, зате шукала вираження через літературу, недарма акцент робиться на слові *Bibliothèque*, їй подобалося відображати графеми рідної абетки, потім її захопила французька мова: «*Чому саме французька, а не, скажімо, класична китайська чи англійська? Можливо, тому, що французька була новою для неї мовою*» [10, с. 15]. Мова стає містком контакту з учителем. Східна культура поважає мінімалізм у мовленні, повільність, споглядальність, медитативність. Хан Ган конструює цей код через рису німоти дівчини: «*Тиша, що повернулася через двадцять років, не походила на ту, що була раніше... Колись жінка ніби була занурена у воду і дивилася крізь товщу на мерехтливий світ, а тепер, здається, перетворилася на тінь.... ця тиша всепроникна і крихка*» [10, с. 17].

З одного боку, давньогрецька є основою західної культури і цивілізації, з іншого, – її не знають однаково ні європейці, ні східноазійці, вона для всіх однаково важка. Тому вчитель у Німеччині обирає її для вивчення як умовно нейтральний культурний простір, вона стає прихистком під час

перебування між старою батьківщиною і новою: «*Вона обрала вивчати давньогрецьку в цій приватній академії, бо хоче повернути собі здатність говорити своїм голосом.... Якби був запропонований курс бірманської чи санскриту – мов зі ще більш незвичною писемністю, – вона обрала б саме їх*» [10, с. 17–18].

Перед переїздом до Європи герой, п'ятнадцятирічний підліток, відвідує з мамою Фестиваль до дня народження Будди. Для відчуття східної культури використовує культурні маркери свята – ліхтарі, їжу: «*Коли паперові ліхтарі нарешті запалили, я був зачарований: сотні червоних і білих ліхтариків із ханджі гойдалися в густій темноті й тепле світло свічок лагідно просочувалося назовні*» [10, с. 23]. Цей образ (досить впізнаваний східний стереотип) він згадав, коли вирішено було про переїзд з Кореї. Борхес, що зацікавився східною культурою, мав стати вступом до західної культури чи проміжним культурним простором. Східні тексти перед переїздом мали стати оберегом в західній цивілізації: «...я з жадібністю придбав ще й «*Сутта-Нипату*», «*Дхаммападу*», «*Лекції Хваом Сутри*» та «*Йольбангьонг*»» [10, с. 23].

Авторка свідомо контамінує культурні коди: переїзди не тільки в різні географічні простори, а й марковані культурні простори, це вона передає дуже часто через книги, мову, читання, філологію загалом. Він відвідує книгарню в Суюрі (квартал в Сеулі, конкретне, невигадане місце, на відміну від умовних героїв без імен, це показово з точки зору транскультурності як сюжетоутворювального елементу), де до рук бере книгу, а саме «*переклад публічних лекцій Борхеса про буддизм*» [10, с. 22]. В інших випадках картографія Сеулу розмита. Загалом авторка зводить різні культурні коди завжди до місця, пов'язаного з літературою чи мовою (лінгвістичні етюди, згадки про письменників чи тексти, бібліотеки, читання, книгарні тощо), саме через цей прийом найкраще показати перебування героїв в межах як своїх культур, так і чужих, і поза ними, між ними, у транскulturі, множинності, що не відкидає свого. Сама авторка тут тримає в полі зору два культурні пласти, східний і західний, у їхній взаємодії через мову й літературу.

Ця позиція нобелівської лауреатки проявляється і в іншій діяльності. У романі «*Людські вчинки*» вона звертається до теми травми, пам'яті, провини (у сучасному романному письмі ці теми мають теж глобалізований характер, на ринку літератури спостерігаємо і в європейський авторів, і в американських, як західні літературні тенденції і моделі «експортуються» на східні літератури). Хан Ган привертає світову увагу до трагедії

в Кванджу в 1980 році. У романі «Я не прощаюся» звертається до трагедії на острові Ченджу 1948 року. Разом з художником Им Хин Суном, що здобув визнання на Венеційському фестивалі, Хан Ган створила інсталяцію і воркшоп про трагедію в Кванджу і Буенос-Айресі, показавши, що в сучасному світі можна через медіа долати кордони, щоб проговорювати спільні травми. Про це пише південнокорейський дослідник Чун Хівон із Сеульського університету у статті про транснаціональні простори пам'яті [11]. Пам'ять про Кванджу перестає бути суто південнокорейською проблемою і через літературу й ширше мистецтво стає аргентинським осмисленням трагедії. Автор статті акцентує на просторах Сеул-Кванджу-Буенос-Айрес у творчості та діяльності Хан Ган, що не дає південнокорейській трагедії бути ізольованою національною травмою.

Іспанський дослідник Хесус Перес-Гарсія розглядає «Уроки грецької» «у координатах нової жіночої та космополітичної літератури першої чверті XXI століття, яка виходить за межі традиційних західних постулатів і канону» [12, с. 511], уводячи поняття інтеркультурності. Здійснюючи огляд рецепції в іспаномовному просторі корейської авторки, дослідник акцентує на увазі до роману «Вегетаріанка», котрий отримав Букера, зазначає, що меншою мірою представлені інші твори авторки. До Нобелівської премії саме «Вегетаріанка» проклала шлях до західного читача імені Хан Ган, котра вже була досить популярною на батьківщині. Також він наголошує на дещо несправедливому розподілі премій між європейськими канонами і азійськими, котрі в основному були представлені японськими та китайськими авторами. В іспаномовному дискурсі роман представлений більше в аргентинській рецепції, що пояснюється борхесівським текстом в романі. У примітці до статті Х. Перес-Гарсія покликається на японського дослідника Коно, що зауважує алюзії на Борхеса в тексті. Важливим є спостереження за невинновістю використання в романі давньогрецької, адже це мертва мова і нема жодного її носія, вона є міжкультурним простором, дозволяє вийти за межі рідної мови: «Ще одна в'язниця, а саме твоя рідна мова: якщо ти коли-небудь вивчав іноземну мову, я думаю, ти одночасно пережив розчарування від того, що ніколи не можеш повністю до неї звикнути, і надію на те, що вона може вивести тебе за межі твоєї рідної мови...Ще однією точкою відліку для цього твору є дух Борхеса, який продовжував носити в собі величезну бібліотеку навіть після того, як осліп» [12, с. 520].

Загалом бачимо, як функціонує літературний процес сьогодення, літературні контакти й рецепція зумовлюються преміями, нагородами, медійністю, актуальними темами тощо.

Використання коду мандрівника для романного героя є досить продуктивним прийомом в сучасному письмі. Якщо класичний номад – це мандрівник, кочовик, фізично переміщається в просторі, то неономад, про котрого говорить А. Даніно [5], в епоху глобалізації, цифровізації переміщається метафізично культурними просторами. Певний різновид неонамадизму досліджується в контексті імагопоетики (код мандрівника при цій методології аналізу залучається досить продуктивно), зокрема в дисертації О. Демчук «Імагопоетика творчості Василя Махна» дослідниця зазначає: «Імагоперцепція й імагопозиція розширюють горизонти питання образу в контексті імагопоетики. Органічним постає образ, відтворений за допомогою коду *homo viator* – людини, що мандрує: номада, кочівника, пілігрима, паломника, туриста тощо» [13, с. 51]. Здійснюючи теоретичний огляд функціонування в різних значеннях поняття номада, вона акцентує на запропонованому Я. Поліщуком означенні інтелектуального кочівництва. Також апелює до такого визначення засновником концепції геопоетики К. Вайта: «Мотив інтелектуального кочівництва (або ж нового номадизму) зосереджений власне на онтологічній мандрівці, призначення якої безпосередньо полягає в пізнанні однієї культури за іншою, авторефлексії й самоусвідомлення» [13, с. 51]. Неонамадизм К. Вайта різниться від А. Даніні (мобільний суб'єкт, що не закріплений за однією культурою), у нього він є онтологічною мандрівкою, зміною способу бачення світу. У своїй конференційній доповіді А. Даніня [5, с. 4] на питання, хто такі неонамади, відповідає, що це не просто мігранти, іммігранти, а культурні суб'єкти. Їхнє переміщення зумовлене професійними та екзистенційними потребами, фактором його виникнення є також вплив цифрових засобів та інтернету.

Нанизування в сюжет західних культурних кодів не відкидає авторку від власної культури, навпаки, і її твори, і позиція, і активність, і перформативні акції свідчать про те, що вона використовує свою впізнаваність для акцентування на проблемах своєї нації. Х. Перес-Гарсія, говорячи в статті про автофікцію письма Хан Ган, зазначає: «Нарешті, корейські культурами та релігійні алегорії, спрямовані в бік буддизму, підкреслюють корейськість літератури авторки, водночас як спокійний і тонкий корейський наці-

оналізм або гордість за Корею, зрозуміла з огляду на рани колоніального панування та подальше втручання зовнішніх сил, які принесли корейцям стільки позбавлення власності та спустошення [12, с. 520]». Корейська культура відтворена тут через згадки про філософію буддизму, неоконфуціанство, зусилля, які мають докласти учні, щоб вивчити давньогрецьку, уваги героїні до корейських графем тощо. Також у шостій частині статті іспанський дослідник наголошує на тому, що багато східних митців засвоюють західну культуру з метою проникнення на ринки, тому багато хто сприйняв цей роман саме так. Однак дослідник ставить питання, чи стосовно «Уроків грецької» це саме так, і стверджує, що Хан Ган схиляється більше до Сходу, а вивчення грецької і занурення в Платона є тільки наративним прийомом. Учителю грецької переміщається між культурами, а світ пізнає інтелектуально через грецьку

мову. Загалом він і номад, бо фізично переміщається між країнами (Корея – Німеччина), і неономад, бо пізнає культури через книжки, вивчення і викладання мов.

Висновки. Отож в романі «Уроки грецької» таке транснаціональне використання культурних кодів, перебування героїв між культурами не випадкове. Авторка використовує як східні, так і західні культурні коди, Борхеса і Платона, поміжкультурну, траскультурну територію давньогрецької, яка важка однаково як для європейців, так і азійців як наративний прийом. Саме мова, література, філософія, географічне та інтелектуальне переміщення стають транскультурним простором. Прочитується позиція самої авторки, котра використовує західні культурні коди для увиразнення своїх східних, корейських. Учителю грецької через своє фізичне та інтелектуальне переміщення постає як номад і неономад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ковальчук Ю.А. Корейські реалії в непрямому перекладі (на матеріалі роману Хан Ган «Вегетаріанка»). *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2019. № 1 (17). С. 95–101. DOI: 10.32342/2523-4463-2019-0-16-9
2. Ковальчук Ю. А. Деконструкція традиційної тілесності в романі Хан Ган «Вегетаріанка». *Східний світ*. Вип. 3 (104). Вересень. 2019. С. 46–53, doi:10.15407/orientw2019.03.046.
3. Ковальчук Ю. А. «Роман про митця» в корейській літературі XX – початку XXI століття. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород. 2020. Т. 3. Вип. 13. С. 190–195. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-3.35>
4. Романова О.В. Хан Канг: шлях розуміння колективної історії через індивідуальну естетику болю. *Вісник НАН України*. 2024. №12. С. 27–32. doi: <https://doi.org/10.15407/visn2024.12.027>
5. Dagnino A. Neomadism and the Transcultural Turn in the Literature of Mobility. «*Digital Crossroads Conference*», University of Utrecht, 28 – 30 June 2012.
6. Dagnino A. Global Mobility, Transcultural Literature, and Multiple Modes of Modernity. URL: <https://heiup.uni-heidelberg.de/journals/index.php/transcultural/article/download/9940/5432> (дата звернення 24.08.2026).
7. Dagnino A. Transcultural Literature and Contemporary World Literature(s): *Comparative Literature and Culture* 15.5. 2013: <https://doi.org/10.7771/1481-4374.2339> <https://surl.li/cfcbkv>
8. Niedzialek E. O teorii transkulturowej i jej implikacjach dla badań humanistycznych. *Przestrzenie Teorii*. Nr 25. 2016. URL: https://pressto.amu.edu.pl/index.php/pt/article/view/6541?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 24.08.2026). <https://doi.org/10.14746/pt.2016.25.10>
9. Braidotti R. Nomadism: Against Methodological Nationalism. *Policy Futures in Education*. 2010. № 8(3-4). С. 408–418. <https://journals.sagepub.com/doi/10.2304/pfie.2010.8.3.408>
10. Хан Ган. Уроки грецької / пер. з англ. В. Акімової. Харків: Виват, 2025. 176 с.
11. Chung H. «In Memoriam Gwangju: Transnational Memoryscapes of Gwangju and Buenos Aires in the Works of Han Kang and Im Heung-Soon». *Comparative Literature and Culture*. 26.4. 2024: <https://doi.org/10.7771/1481-4374.4317>
12. Pérez-García J. «Han Kang's Greek Lessons. A Quiet Calligraphic Interculturality». *Revista de Filología*. №51. 2025 pp. 511–533. <https://doi.org/10.25145/j.refiull.2025.51.21>
13. Демчук О. Імагопоетика творчості Василя Махна: дис. на здобут. наук. ст. доктора філософ. 035 Філологія / Національний університет «Острозька академія». Острів. 2024. 239 с.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 27.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.10.2026